

Avdelingsplan for Kråkebolla høst 2021/vår 2022

Innholdsfortegnelse

Avdelingsplan for Kråkebolla høst 2021/vår 2022	0
1.0 Innledning – den pedagogiske filosofi	1
1.1 <i>Barnet som subjekt</i>	1
1.2 <i>Læringssyn – et fenomenologisk perspektiv</i>	1
2.0 <i>Innhold, struktur og gjennomføring</i>	2
2.1 <i>Fordypning</i>	2
2.1.1 <i>Sosiale ferdigheter</i>	3
2.1.2 <i>Kognitiv utvikling</i>	3
2.2 <i>Barnas restaurant</i>	4
2.2.1 <i>Gjennomføring</i>	4
2.2.2 <i>Språkutvikling</i>	4
2.2.3 <i>Sanseintrykk</i>	5
2.2.4 <i>Matematikk</i>	5
2.2.5 <i>Hygiene</i>	5
2.3 <i>Barneyoga</i>	6
2.3.1 <i>Hvordan kan yoga gi økt livsmestring hos barn?</i>	6
2.4 <i>Høytidsmarkeringer</i>	7
2.5 <i>Mestring</i>	7
3.0 Barns seksuelle helse	7
4.0 Satsningsområdene fra Bærum kommune	8
4.1 <i>Kommunikasjon og språk</i>	8
4.1.1 <i>En grunnleggende teori om språklæring</i>	8
4.1.2 <i>Språkets bruksverdi</i>	9
4.1.3 <i>Aktiviteter som er særlig språkfremmende</i>	9
4.1.4 <i>Kartlegging av språkmiljø</i>	11
4.2 <i>Livsmestring</i>	12
4.3 <i>Digital barnehage</i>	13
5.0 Lekens plass og betydning i barnehagen	13
5.1 <i>Personalets rolle i lek</i>	14
6.0 Forebygging av mobbing – arbeidet med sosial kompetanse	15

1.0 Innledning – den pedagogiske filosofi

1.1 Barnet som subjekt

Helt innledningsvis vil jeg si litt om den grunnleggende pedagogiske filosofien på Kråkebolla. Barn i barnehagen er i et asymmetrisk maktforhold til ansatte. Barna er derfor prisgitte de valg, vurderinger og handlinger personalet utfører. Hvilke vurderinger, valg og handlinger vi tar, påvirkes av hvilke barnesyn som er rådende blant de ansatte. På Kråkebolla jobber vi for at barna skal ha en stemme med påvirkning. Både inn mot eget liv, men også av betydning for fellesskapet. Skal barnas stemmer ha påvirkning, må vi tillegge barnas stemmer makt og anerkjennelse. Barns påvirkning og medvirkning er en juridisk rettighet barnet har som omhandler en forventning fra myndigheten om hvilke barnesyn som skal være rådende i norske barnehager. Det handler om en forventning om at barnet som selvstendig individ blir anerkjent som et subjekt med rett til egne meninger og opplevelser. Rett til å påvirke innhold både strukturelt, organisatorisk og pedagogisk. Samtidig som barna skal lære seg å ta hensyn og være deltager i et fellesskap med alt det medfører. Det handler om et grunnsyn som anser alle deltagere i fellesskapet i barnehagen som likeverdige med like muligheter. De mulighetene vil det være ansatte som muliggjør eller begrenser. Ved at barna har denne juridiske rettigheten som sikrer barnet ansvar og deltagelse både ovenfor planlegging, gjennomføring og evaluering, vil barnehagens innhold bli til i et samarbeid mellom barna og ansatte på Kråkebolla.

1.2 Læringsyn – et fenomenologisk perspektiv

Et fenomenologisk perspektiv innebærer at man tar utgangspunkt i den tette forbindelsen mellom subjektet og verden. Barnet lærer gjennom å konstruere sin egen kunnskap i samhandling med andre barn, omgivelsene, og kompetente, nysgjerrige voksne. På fagspråket kaller vi dette for de tre pedagoger; Barna, personalet og omgivelsene. Vi mener at barnet har alle muligheter for utvikling boende i seg. Personalets rolle er å legge til rette for mest mulig livsglede, utvikling, mestring, og la barnet få mulighet til å utforske og tolke omgivelsene sammen med ansatte som er utforskende sammen med barnet. Sammen skal vi skape og finne sammenhenger, reflektere over de store spørsmålene, og finne perspektiver som er relevante for denne barnegruppen. Praksisen på Kråkebolla vil derfor være preget av små og store prosjekt hvor vi fordypet oss i ulike temaer. Det kan være små prosjekter som «hvem har spist av konglen»? Til de mer store prosjektene som går over tid; laging av dinosaurlandskap som resulterte i film. Prosjektarbeid/fordypning er *ikke* å jobbe med et tema hvor ansatte bruker «undervisningstonen» (Palludan, 2007) og overfører kunnskap

hvor barna er passive mottakere. Vi er bevisste vår rolle i prosjektet og legger til rette for det Palludan (2007) kaller for utvekslingstonen. Vi vil etterstrebe med å la barna føre prosjektet fremover, mens personalets rolle er å tilrettelegge for dette. Vi legger vekt på prosessen i arbeidet og at det vi gjør sammen oppleves som meningsfullt for barna. Barna skal være aktive aktører i sitt eget arbeid mot en større forståelse av tematikken i fordypningen. Dette er en arbeidsmåte der den overordnede pedagogiske tanken er å la barnas ideer, interesser, tanker og nysgjerrighet vise vei for læring. Fremdriften i prosjektet blir til i en vekselvirkning mellom barnets spor og den voksnes blikk for barnet. Denne grunnleggende holdningen og kunnskapen om barns læring fordrer et innhold hvor barnas opplevelsesverden er førende for innholdet. Vi ønsker derfor å ha minst mulig planer og agendaer for innholdet, slik at barna legger premissene for innholdet.

Det vil være ulike tematikker som barnehageansatte er forpliktet å utforske i løpet av året. Det kan være høytidsmarkeringer, yrker, natur og årstider for å nevne noe. Det er ansattes ansvar å skape engasjement blant barna, samtidig som vi må reflektere og observere hvordan tematikken er aktuell å utforske med nettopp denne barnegruppen. Den kunnskapen vi nå har om barn helt tilbake til 1800-tallet, viser oss hvordan formidlingspedagogikken skaper begrensinger i barns læring -særlig barnehagebarn. Barn trenger å sanse og utforske både kroppslig og mentalt for å forstå sammenhenger og lære om ens egen være i verden, det vil si de fysiske, sosiale og kulturelle rammene barnet lever innenfor (Østrem 2012, s. 137). Det handler om det felles tredje som skal skapes og etableres, som gis mening for dem som er involvert.

Det man hører glemmer man, det man ser husker man, det man gjør forstår man

– Loris Malaguzzi

2.0 Innhold, struktur og gjennomføring

2.1 Fordypning

Vi vil hver uke ha fordypning med alle barna. De deles opp i aldersinndelte grupper slik at vi kan best mulig tilpasse innholdet og gjennomføringen. Så følger vi opp barnas engasjement og interesser og fordyper oss i ulike temaer og ønsker fra barna. Vi lever i et demokratisk samfunn og for at barna skal bli velfungerende samfunnsborgere trenger de en demokratisk tankegang. Det er viktig i alle situasjoner. Det handler om å samarbeid, medmenneskelighet, respekt for andres meninger, fellesskap, lytte, bli enige osv. Det er også slik temaet blir valgt i fordypningen; barna kommer med mange forslag som den voksne skriver opp, så har de to stemmer hver. Den aktiviteten som får flest

stemmer er aktiviteten som blir valgt. De deltar i et demokratisk råd hvor den «demokratiske muskelen» blir trent. Vi ønsker å oppnå læring i fellesskap gjennom engasjerende og meningssskapende prosesser.

Når et prosjekt i fordypningen er ferdig skal de ikke bare ha lært noe om det aktuelle temaet, men også mye annet:

2.1.1 Sosiale ferdigheter

Gjennom fordypning vil barna få øvelse i å samarbeide med andre, vente på tur, lytte til andre og respondere adekvat, lære noe om egen rolle i en større gruppe, hevde seg selv og egne meninger, øve på å tolerere andres meninger og akseptere uenighet. Barnet får øvet på uforutsigbarhet i prosjektarbeid som kan ta uventede vendinger.

Vi vil styrke både selvtillit og selvfølelsen. Selvtillit i hva vi får til sammen og mestring av ferdigheter underveis. Selvverd ved å oppleve at min rolle er viktig og ønsket, og det jeg bidrar med inn prosjektarbeidet er viktig. Styrket selvverd ved at barnas aktiviteter baner vei. Vi gir status, tid og muligheter for barnas interesser og engasjement.

Ved at barna fører vei og velger, er det heller ingenting som er riktig eller feil.

2.1.2 Kognitiv utvikling

Mye er knyttet til kontekst og valg av fordypning, men det er noe som vil gå igjen og det er:

-konsentrasjon

-felles fokus

-utholdenhet i arbeidet av tema og fordypning

-være løsningsorientert- det er ikke den voksne som skal sitte på «sannheten»; hvordan kan vi finne svar på ting? Bibliotek, google ol.

-hente frem tidligere erfaringer

-plukke opp tråden fra sist

-mestringsfølelse

· Tilhørighet

-Kreativitet

-Fantasi

2.2 Barnas restaurant

Personalet på Kråkebolla ble inspirert av barna som ofte leker restaurant på Kråkebolla. Barna tar på seg forkle, henter pen og papir og skriver opp bestillingen de får. Så går de på kjøkkenet til kokken og leverer bestillingen. Det er tydelig at barna har vært på restaurant.

Gjennom samtaler med dere foreldre vet vi og at mange barn kvier seg for å smake på ulike varm mat. Ved å inkludere barna i matlagingen håper vi at det kan bidra til å ufarliggjøre det å smake på nye ting og gjøre mat til noe spennende og lærerikt. Vi vil bli kjent med nye navn og bruksområder til ulike råvarer, smake på og tilberede til andre. Vi ønsker å skape en inkluderende arena gjennom matlaging i fellesskap, og skape gode assosiasjoner til matlaging og smake på nye smaker og teksturer. Det er lettere for barn og smake på mat det har vært med å lage selv.

2.2.1 Gjennomføring

Barna blir delt inn i aldersgrupper og hver sin dag i uka lager de mat til lunsj, og skal servere alle barna på Kråkebolla. Menyen vil være bestemt av barna, og de vil samarbeide og ta avstemming om hva de ønsker å lage de ulike ukene. Barna får medvirke ved å velge hver sin rett. De får utdelt forskjellige kokebøker som de kan kikke i og bla seg frem for å få tips til hva de vil lage. Alle barna får hver sin bok der de limer på et bilde av seg selv i forkle. I bøkene limer de inn kopier av de ulike oppskriftene de selv har valgt og vi skriver ned handleliste. Vi planlegger ny meny for hver måned.

I rammeplanen for barnehagen står det at barnehagen skal være en arena der måltider og matlaging skal gi et grunnlag for å utvikle matglede og sunne matvaner. Gjennom medvirkning i mat- og måltidsaktiviteter skal barna motiveres til å spise sunn mat og få grunnleggende forståelse for hvordan sunn mat kan bidra til god helse (Rammeplanen s. 49).

2.2.2 Språkutvikling

Skal barnet lære hva ordene betyr og utvikle gode og stabile begreper, er det viktig at de får gjøre flest mulig førstehåndserfaringer, og at de har voksne som navngir referentene og snakker om de erfaringene de har gjort (Høigård, A. 2013., s. 163). Førstehåndserfaring får barnet ved å ta i bruk alle sansene; føle, se, lukte, høre og smake. Ved å benevne alt vi ser og gjør, blir barna invitert til samtale i kontekst og undring. Vi skal smake på alle råvarer og bli kjent med komponentene vi bruker. De vil også da lære seg mange nye ord og begreper i en sammenheng som er naturlig og gir mening.

2.2.3 Sanseintrykk

- Smakssansen: Ved å bli presentert for ulike råvarer som benyttes i matlagingprosessen kan de lettere utfordre seg selv til å smake på ny og ukjent mat. Ulik type tekstur, lukt, konsistens og smak vil forsterke og utvikle smaksløkene til barna.
- Luktesansen: Lukta har stor betydning for smaksopplevelsen og gir mye mer variasjon enn smakssansen. Vi lukter på ulike krydder, urter og andre ingredienser vi benytter i matlagingen.
- Følesansen: Barna skal bli bedre kjent med ulike konsistenser og teksturer ved å kjenne med hånden og føle med munnhulen.
- Hørsel: Når vi tygger maten og smaker på ulik mat og ingredienser gir det ulik lyd etter hvilken konsistens den har. For eksempel knaser en gulrot mens, rosiner lager liten lyd.
- Syn: Synet er viktig i hverdagsmaten og for matens estetiske uttrykk. Barn foretrekker som oftest fargerik mat og fargen på maten skaper en forventning til smaken. Vi ønsker at barna skal forsyne seg selv og kjøper inn serveringsfat og boller som bidrar til at maten ser innbydende ut.

2.2.4 Matematikk

Antall, rom og form er et av fagområdene i rammeplanen vår og omfatter lekende og undersøkende arbeid med sammenlikning, sortering, plassering, orientering, visualisering, former, mønster, tall, telling og måling. Det vi kjenner som matematikk.

Vi skal bli kjent med forskjellige målenheter som liter, gram og desiliter. Telle etter tallinje når vi tilfører de ulike ingrediensene. Bli kjent med tallrekken; vi trenger dobbelt så mye som 2 dl, hvor mye trenger vi da? Bli kjent med at et tall står for en gitt mengde (kardinalprinsippet) og at baret kan koble tall til riktig mengde (påkobling). Barna skal hjelpe til med å skrive handleliste; Hvor mange løk står det i oppskriften? Hvilken form har en løk? Finne ulikheter og likheter; lang-kort, stor-liten og tykk-tynn. Barna skal være med å dekke på bordet. Når det er 7 barn trenger vi :7 tallerkener, 7 kopper og 7 kniver/ gafler/ skjeer. På denne måten skal vi bidra til at barna oppdager og undrer seg over matematiske begreper (se rammeplanen s.54).

Noen eksempler på hva vi kommer til å gjøre i matlagingen; skrelle, rense og kutte opp grønnsaker og frukt, helle i desilitermål, måle opp teskjeer og spiseskjeer, volum og blande sammen ingredienser, steke mat, bli kjent med ulike typer verktøy og redskap, matlaging i naturen og mer. Ved gjærbakst kan maten ha ulike former som ved laging av boller og minipizza og vi må forme.

2.2.5 Hygiene

God håndhygiene er viktig når man skal tilberede mat. Hendene er det beste transportmiddelet for bakterier og virus. Vi skal vaske hendene grundig før matlaging med såpe og vann. Dette skrives også

om i rammeplanen; *Barnehagen skal bidra til at barna utvikler gode vaner for hygiene og et variert kosthold.*(Rammeplanen s. 49)

2.3 Barneyoga

Vi vil ukentlig tilby Yoga som en aktivitet på Kråkebolla. Barnehagen skal være en arena for daglig fysisk aktivitet og fremme barnas bevegelsesglede og motoriske kompetanse (Rammeplanen, 2017). Den fysiske leken for denne aldersgruppen vil ofte beskrives som *Kroppslig lek*; høy puls, høyt tempo og særlig utholdenhet i fart og styrke er sentralt. Dette er sentralt i yoga også, men vi utfordrer barnets fysiske kompetanse på en annen måte og da særlig kroppsbeherskelse. Forskning viser også til at barneyoga ikke bare er positivt for den fysiske utviklingen til barnet, men også den mentale.

2.3.1 Hvordan kan yoga gi økt livsmestring hos barn?

Forskning viser at yoga hjelper barn til å utvikle større evne til selvregulering (*Kaley-Isley, Peterson, Fischer & Peterson, 2010*). Yoga bidrar til at hjernen og nervesystemet blir mindre aktivert og lettere gå ut av "fight or flight"modus (*Hagen & Nayar, 2014*). Dermed kan barna bruke sin vurderingsevne og tenke mer før de handler, og være mindre reaktive i vanskelige situasjoner eller konflikter. Yoga viser seg også å redusere stress og gir større emosjonell balanse og bedre søvn (*Vera, Manzaneque, Rodriguez & Morell, 2009*). Bevissthet om å evne til å se sammenhengen mellom egne tanker og følelser og kroppens reaksjoner og fungering øker også. Større selvbevissthet gir barna mer kontakt med seg selv, med hvem de er, og hva slags behov de har.

Forskning viser videre at barna får mer selvtillit i hverdagen og opplever større grad av mestring, når det gjelder både kropp, sinn, emosjoner, sosial fungering og konsentrasjon

I korte trekk gir de følgende punktene en ramme for hvorfor yoga er viktig og bør innlemmes i barnehagen

- Barna blir bevisst sin egen pust og de ulike pusteteknikkene er lette å ta med seg utenfor yogamatta.
- Pust og yogaøvelser øker lungekapasitet, åpner opp i brystkassen og øker derfor også oksygenopptaket.
- Yogaøvelsene styrker og utvikler både grov-og finmotorikk.
- Yoga øker energinivået.
- Yoga eliminerer stress.
- Gjennom yoga utvikler barna fysisk og mental styrke.

- Barna utvikler kroppsbevissthet, både for egne og andres kropp.
- Yoga fremmer empati og tålmodighet.
- Yoga øker selvtilliten og gir mestringsfølelse.
- Barna utvikler balanse og fleksibilitet.
- Barna utvikler samhold og evnen til å fokusere og lytte, både til seg selv og andre, noe som igjen øker sosial kompetanse.

2.4 Mestring

Vi har valgt å dele barna inn i aldersgrupper. Det gjør vi for å sikre barna trygge rammer og aldersadekvate utfordringer. De skal inkluderes i aktiviteter der de kan få være i bevegelse, lek og sosial samhandling og oppleve motivasjon og mestring ut fra egne forutsetninger (Rammeplanen s. 49) Vi legger stor vekt på å ta del i barnas interesser og videreutvikle dette sammen med barna. Ved at vi fordyper oss i det ukjente har vi ingen mal barnet skal måles opp mot, det vil derfor være større mulighet for barnet å oppnå mestring. Mestring er igjen viktig for å få/opprettholde selverdet og selvtillit. Barnet opplever å ha en viktig rolle i gruppen og at dem er verdifulle i seg selv samtidig som at barnet kan bli trygg på egne prestasjoner. Barnet skal sitte igjen med en følelse av å ha oppnådd noe i prosjektet. Vi lager noe i fellesskap og gleder oss over det ferdige produktet sammen. Barna skal oppleve trivsel, glede, mestring og meningsfylt læring i fellesskap.

3.0 Barns seksuelle helse

Alle barn er født med seksuelle følelser, og det er av avgjørende betydning at denne følelsen blir møtt og forstått på lik linje med andre følelser. Vi må gi barn gode begreper om kropp og seksualitet fra de er små. Det gir barn en trygghet på egen kropp og hjelper dem til å forstå sine følelser og sette egne grenser. Det er viktig at voksne gir barn en mestringskompetanse, som betyr at barn skal forstå og håndtere sin seksualitet. Dette skjer i leken med andre barn og med den voksnes aksept og veiledning om egne og andres grenser. Grunnlaget for god seksuell helse legges allerede tidlig i småbarnsalder. Barna oppdager og utforsker sin egen seksualitet, kjønnsidentitet og seksuelle identitet og stiller spørsmål relatert til kropp, kjønn og reproduksjon allerede fra 3–4-årsalder. Det står i rammeplanen (2017) at personalet skal bidra til at barna blir trygge på egen kropp, får en positiv oppfatning av seg selv og blir kjent med egne følelser (...) setter grenser for egen kropp og respekterer andres grenser.

En norsk studie, «Langvarig taushet om seksuelle overgrep» (2016), sier at det tar i gjennomsnitt over 17 år før et overgrep blir fortalt til andre. Studien sier også at barn mangler kunnskap om seksualitet,

og dermed hverken forstår eller har utviklet et begrepsapparat for å kunne formidle hva de har vært utsatt for. Det forsto de først i ungdomsårene. Derfor er det viktig at barna lærer tilstrekkelig for å sette ord på egne følelser og egne grenser. Vi vil derfor gjennom året ha fokus på ulike sider ved barnas seksualitet og grenser.

Vi benytter oss av ulike verktøy i dette arbeidet:

Bok: *Hvordan lager man en baby*, av Anna Fiske

Bok: *Alle har en bakside* av Anna Fiske

Bok: *Jeg er meg! Min meg*, av Eli Rygg og Margrete Wiede Aasland

Undervisningsopplegg om kropp, grenser og seksuelle overgrep: *Kroppen min eier jeg*, av Redd barna.

Som alt annet vil alder og modning vurderes også angående dette temaet.

4.0 Satsningsområdene fra Bærum kommune

- Kommunikasjon og språk
- Livsmestring
- Digital barnehage
- Lek og læring

Slik jobber vi med satsningsområdene på Kråkebolla:

4.1 Kommunikasjon og språk

4.1.1 En grunnleggende teori om språklæring

Å lære et språk dreier seg om å tilegne seg kompetanse både lingvistisk og pragmatisk. Lingvistisk handler i hovedsak om språket som system, altså det å lære grammatikk og ord. Den delen av språkutviklingen som handler om hva språket brukes til, og hvordan det brukes, kalles pragmatikk. Pragmatisk språkkompetanse dreier seg om bruk av språk i samspill med omgivelsene, altså lære det

å lære språk i den verden som omgir barna. Det er denne grunnleggende teorien vi legger til grunne når vi planlegger, gjennomfører og evaluerer språkarbeidet på Kråkebolla.

4.1.2 Språkets bruksverdi

Språket får bruksverdi for barn gjennom grammatisk oppbygning, et rikt ordforråd og forståelig innhold. Pragmatikk er knyttet til sammenheng og situasjon. Ord må forståes i den konteksten de er satt inn i. Når barn lærer språket gjennom opplevelser i relasjoner med andre, lærer de ordene knyttet til opplevelser, følelser og erfaringer. Når ordene blir brukt i kontekst, er språklæringen kompleks: barna tilegner seg kunnskap om den livsverden ordene blir brukt i, de tolker tonefall og kommunikasjonsformer og setter ordene inn i sammenhenger. Når barn lærer språk, lærer de også normer for språkbruk. Barn kommuniserer på forskjellige måter ute og inne, i barnehagen og hjemme og til voksne og barn og de kommuniserer med ulikt tonefall ut fra hvilke behov de har. For å kunne utvikle et allsidig språk, bør barn få støtte til å lære det nye språket i en kontekst der språkets allsidighet kommer frem. Dette skjer gjerne i samvær og aktiviteter med andre barn. I tillegg til ord og grammatikk skal barna lære hvordan de kan kommunisere spøk og alvor, hvordan de skal kommunisere for å kunne delta i fellesskapet. Barn lærer hva man kommuniserer når man ikke sier noe, og hvordan verbalspråket og kroppsspråket virker sammen. Svært mye språklæring dreier seg altså om kontekst. Dette er noe vi på Kråkebolla er meget bevisst på. Vi benytter oss av alle situasjoner som oppstår i løpet av dagen til språklig samhandling, men også at vårt språkstimulerende arbeid skjer rundt barna i deres naturlige omgivelser.

4.1.3 Aktiviteter som er særlig språkfremmende

Det er fire typer aktiviteter som i særlig grad fremmer barns språkutvikling (Høigård, 2006, s. 232). Aktivitetene er like viktige enten det dreier seg om enspråklige barn, barn som lærer et andre språk eller barn som har en forsinket eller mangelfull språkutvikling. Det er:

- Musiske aktiviteter
- God samtale
- Samvær omkring tekst
- Allsidig lek

For alle aktivitetene så gjelder det at barnet må få delta aktivt, og at det er i en atmosfære som barnet er trygg på og engasjert til å delta i. Jeg vil skrive litt om hvorfor dette er språkstimulerende aktiviteter:

4.1.3.1 Musiske aktiviteter

Musiske aktiviteter er ikke bare sang, dans og musikk. Også i språklige aktiviteter kan de musiske elementene være sterkt til stede. Vi finner dem i sang og dikt, rim og regler og i språklek. Det dreier seg blant annet om bokstavrim og enderim, om klang, rytme og gjentakelser, om lydmalende ord (onomatopoetikon), lek med ord, orddeler og lyd (Høigård, 2006, s. 232). Barn blir lett fenget når vi bruker musiske aktiviteter, og de trenger ikke være kommet langt i språkutviklingen for å delta. Det gjelder også tospråklige barn som er i ferd med å lære seg norsk. Når vi bruker rim og regler, gjerne med bevegelse til, kan alle bli inkludert ved å følge rytmen og bevegelsene, så ordene. Det skjer også mye språklæring når barn er med og synger. De kan gjennom en sang øve seg på å fremføre lengre tekster (Høigård, 2006, s. 233).

4.1.3.2 God samtale

I den gode samtalen lytter deltagerne til hverandre og det er om et tema som engasjerer begge to (Solen, 2011, s. 72). De reflekterer over hva som blir sakt og samtalen er preget av gjensidighet. Gjennom den gode samtalen får barn ord og begreper som hjelper dem til å skape mening i og forstå sin egen tilværelse (Høigård, 2006, s. 233). Foruten å være oppmerksom på hva barna er opptatt av og samtale om det, må de voksne ha bevissthet både om sin egen språkbruk og sin egen rolle i samtalen. Særlig kan bruk av kontrollspørsmål være ødeleggende for den gode samtalen. Da reduseres barnet lett til et undervisningsobjekt for den voksne i stedet for en samtalepartner (Høigård, 2006, s. 233). Gode samtaler kan oppstå spontant og det er viktig og gripe anledningen når et engasjerende emne plutselig dukker opp. Særlig viktig er det at voksne følger opp barns initiativer til samtale (Gjems & Løkken, 2011, s. 46).

4.1.3.3 Samvær omkring tekst

Med samvær omkring tekst mener Høigård (2006, s. 235) situasjoner der en voksen forteller og leser for barn, og der de samtaler om tekstene. Ved å lytte til og samtale om tekstene utvikler barna evnen til å danne sine egne indre bilder ved hjelp av språket. Gjennom den litterære samtalen lærer barn gradvis å forholde seg til og snakke om tekst. For å sikre at alle barna har muligheten til å delta i samtalen leser vi ofte bøker i små grupper. Slik vil også de barna som ikke er like språklig sterke, få ro og tid til å svare. Vi kartlegger hvilke barn vi leser for og hvilke barn som spør om å bli lest for slik at vi kan sikre at alle blir lest for. Lesing gir positive effekter på utviklingen av språkferdigheter generelt, og for flerspråklige barn gir lesing positive effekter på norskferdigheter (Margrete, Garmann, &

Tkachenko, 2014, s. 8). Vi er også bevisste vår kulturarv og tar inn kjente og kjære forlkeeventyr som vi formidler videre til barna.

I samlingsstunden vår benytter vi oss ofte av visuell støtte og har med konkreter. Vi har dukketeater, sanger med bilde som støtte og lignende. Dette for å gi visuell støtte til den språklige forståelsen.

4.1.3.4 Allsidig lek

I lek kan barn utvikle alle aspekter ved språket. Barna tar initiativ, de forhandler og forklarer, de argumenterer og begrunner, de løser problemer, de fantaserer, tuller og tøyser og mye annet. Ulike typer lek utvikler ulike sider ved språket. Rollelek står i en særstilling fordi det er en lek som helt er båret av språket (Høigård, 2006, s. 236). Ofte er det fordeling om betydningsfulle og mindre betydningsfulle roller, så her må barna argumentere og kjempe for de viktigste rollene. Barnas makt og status i barnegruppa virker inn, sammen med evnen til å «fremme sin egen sak» ved hjelp av språket.

Forskning underbygger disse teoriene om lek og språk og viser at lek innebærer språklig samhandling og forhandlinger. Alvestad (2014, s. 154), Änggård (2009, s. 232) og Rydland (2007, s. 92) trekker frem hvor viktig forhandlinger er i lek, og at leker med mye forhandlinger er særlig språkfremmende. Änggårds (2009, s. 233) resultater viser at barn bør få leke mye ute, fordi det i særlig grad stimulerer fantasien og fordrer at barna forhandler om gjenstandenes betydning i leken.

Karrebæk (2011, s. 2928) trekker også frem viktigheten med voksen deltagelse i leken. Voksne kan utvikle lek og inspirere til varierende leke og språkuttrykk. Ulike typer lek fordrer ulikt språk, noe som taler for at det er språkstimulerende for barn å leke ulike typer lek. Vi er opptatt av dette og personalet på Kråkebolla er tett på i lek og samhandlig. Vi skal være likeverdige lekepartnere og veilede og gi støtte der det trengs.

4.1.4 Kartlegging av språkmiljø

Språkutviklingen til barn er dynamisk og barna utvikler sin språklige kompetanse kontinuerlig. Det vil si at barnehagen til enhver tid må møte barnet der det er i sin språkutvikling. Skal personalet klare dette blir det viktig å kartlegge språkmiljøet i barnehagen. Et miljø består av tre faktorer som virker sammen: fysiske omgivelser, sosial organisering og menneskene. Utgangspunktet for barnets læring må være barnet selv (Kibsgaard, 2008, s. 17). Personalet må imidlertid være en viktig medspiller og katalysator for barns læring. Derfor er et godt språkmiljø i barnehagen i høyeste grad et spørsmål om hvordan personalet involverer seg i den daglige språklige samhandlingen med barna. Vi gjennomfører regelmessige kartlegging av vårt språkmiljø på Kråkebolla hvor vi setter inn tiltak for å bedre språkmiljøet.

4.2 Livsmestring

I barnehagen jobber vi hele tiden tverrfaglig. Vi kan ikke utelukke språk i forming eller matematikk. Fagområdene i barnehagen går i hverandre og vi sjonglere hvilke fagområder vi berører. Dette gjelder også livsmestring. Livsmestring er ikke et fag som skal læres, men som omhandler alt vi berør hele tiden. Det påvirkes av språket, i leken, rundt matbordet. Livsmestring handler kort fortalt om hvordan vi mestrer livet med alt det innebærer og hva som kreves for å ha et godt liv. Det handler også om hvordan vi har det med oss selv som unike individ. Dette er en stor oppgave og kanskje den viktigste vi har -både for oss fagfolk i en lærende institusjon, og dere der hjemme. Angående livsmestring så er det mange ulike komponenter og alle barn er ulike med ulikt utgangspunkt, og vi må starte nettopp der; ditt barns utgangspunkt. Samtidig som vårt verdisyn på barn spiller en rolle. Vi vet at barn lærer av sine omsorgspersoner både om seg selv og andre. Det er derfor viktig hvordan vi møter barn i relasjoner, hvilke holdninger vi har ovenfor barnets motstand. Igjen så handler det om barnet som subjekt som gjennom anerkjennende og likeverdige relasjoner, skaper et godt utgangspunkt for økt selvværd og selvtillit.

Når barnet ditt står klar 1. skoledag med ryggsekken på, ønsker vi at barnet skal være rustet til å møte det som venter barnet. Det betyr det ikke at arbeidet med livsmestring er ferdig. Jeg vil faktisk påstå at det pågår livet ut, men vi skal hjelpe barnet godt på vei slik at det ikke bare er pennal og matpakke i sekken, men andre kvaliteter som hjelper barnet til å oppleve glede og mestring. På Kråkebolla vektlegger vi å arbeide i små grupper, dette bidrar også til at vi er tettere på barna og veileder og støtter der de trenger. Mye er viktig for god livskvalitet og særlig det vi kaller løsningsorientert mentalitet. Mennesker som ser løsninger fremfor problemer, muligheter fremfor begrensninger klarer seg bedre og har større livskvalitet. De er også bedre utrustet til å takle traume hvis de skulle oppleve det. Noe av det vi gjør som vi mener hjelper barnet til dette er at vi jobber i grupper. Ofte jobber vi sammen i små grupper og fordyper oss i ulike prosjekt. Barna skal venne seg til å bruke kreativitet, løsninger, muligheter, fakta og fantasi. Og mens vi arbeider i gruppe med dette styrker vi barnets kompetanse på å samspille, samarbeide, slippe andre til, hevde seg selv, økt ordforråd og konsentrasjon. Vi støtter også i konflikter og vi er mer opptatt av at barnet skal ha en løsningsorientert holdning enn å avklare hvem som har rett og galt. Hvis et barn blir frastjålet en leke har vi i barnehagen to oppgaver. Hjelp barnet som blir fratatt leken til å se løsninger; skal jeg snakke med vennen min som tok leken, kan jeg finne meg en ny leke og så videre. Så hjelper vi

barnet som tok en leke til å finne andre løsninger enn å ta fra andre. Dette vil også gjøre barnet mer motstandsdyktig nettopp fordi barnet klarer å se løsninger.

Livet består i stor del av sosiale settinger så det er viktig at barnet opparbeider seg en god sosial kompetanse. Når vi snakket om sosial kompetanse så er det: empati, selvhevdelse, selvkontroll, ansvarlighet og samarbeid. Dette jobbes med kontinuerlig gjennom hele dagen, hele året. Vi er tilstede og ser barnet, løfter det frem, øver på å snakke om følelser, følelseregulering, føle med hverandre, bli bevisst på andre som er lei seg, utenfor og hva vi da kan gjøre.

Vi er også bevisste på at selvfølelse og selvtillit kan operere utenom den andre. Barn kan ha god selvtillit uten en god selvfølelse og motsatt. Derfor er vi bevisste hva som støtter barnet selvtillit såfremt som selvfølelse.

4.3 Digital barnehage

Barnehagens digitale praksis skal bidra til barnas lek, kreativitet og læring. Ved bruk av digitale verktøy i det pedagogiske arbeidet skal dette støtte opp om barns læreprosesser og bidra til å oppfylle rammeplanens føringer for et rikt og allsidig læringsmiljø for alle barn.

Det er mye digitalt i vår hverdag. Vi tar mye bilder som vi dokumenterer praksis med, og vi lar barna ta bilde selv. Vi tar med barna på prosesser som å printe ut bilder, lage film på nettbrett, lage film med bilder som settes sammen. Vi bruker tegninger som barna lager til å lage en bok ved bruk av nettbrett. Vi bruker google map til å finne kart og navigere oss frem til dit vi skal.

Ved ulike høytider, tradisjoner eller andre ting vi vil synliggjøre visuelt, bruker vi prosjektor til å visualisere ulike tema. Det kan være divali hvor vi så på høytidsmarkering og vi fikk se indisk dans og vi prøvde å danse med.

Barn lever i en digital hverdag og vi har et ansvar i å utøve etisk dømmekraft vedrørende barnas integritet. Hva kan dokumenteres og hvorfor? Bildene vi tar av barn som publiseres på mykid skal ha blitt vurdert av ansatte i barnehagen og skal publiseres for å synliggjøre pedagogisk arbeid. Vi har og et ansvar i å hjelpe barna i å utøve begynnende digital dømmekraft.

5.0 Lekens plass og betydning i barnehagen

Økt oppmerksomhet, nyere forskning og praktisk-pedagogiske erfaringer fra barnehagefeltet har vært viktige for hva vi tenker om barns lek. I dag utgjør lek et hovedområde for pedagogisk

virksomhet i barnehagen – både i *lov om barnehager* av (2005/2008) og i *rammeplanen*.

Se: <https://www.udir.no/globalassets/filer/barnehage/rammeplan/rammeplan-for-barnehagen-bokmal2017.pdf>

Lek er en viktig aktivitet i barnets liv, med sterk appell til barnets engasjement. Barn har ofte en naturlig trang til lek og lek er viktig for barnets trivsel. Vi på kråkebolla verdsetter leken og setter lek som et mål i seg selv. Lek gir glede, begeistring og fantasi, men også sinne og frustrasjon når ikke alt går som man kanskje har tenkt. Dette er gode erfaringer hvor barnet øver på konflikthåndtering; hvordan hevde seg, snakke sin sak, eller stå for egne valg. Evnen til å samarbeide blir ofte utfordret i lek. Gjennom leken skaffer barnet seg erfaringer og gjør seg kjent med omgivelsene. For barnet er leken målet i seg selv.

En annen side ved lek som i de senere år er tillagt vesentlig vekt, er dens betydning for å utvikle og styrke barnets selvoppfatning og identitet. Barnet lærer om seg selv, utvikler tillitt og respekt i forhold til seg selv og hva det er i stand til å mestre av utfordringer. Denne utviklingen har spesielt gunstige vilkår i lek, fordi den skjer i en lavrisiko-situasjon: en situasjon der barnet ikke vurderes, eller føler at de kan mislykkes, fordi det bare er «på lek». Dette ser vi også med språk. Barna prøver, øver og tester språket i leken og knytter nye ord opp til handling eller kontekst. Leken er en viktig læringsarena og særlig når det kommer til språktrening. Barnet snakker om det de er opptatt av, samtidig som barnet må ta imot det andre barn sier, bearbeide informasjonen og respondere. Lek er avansert og barna skaper fantasirom. En sofa blir plutselig en hytte, eller et rom er treningssenteret. Her må barnet ha noen forkunnskaper om hva en hytte/treningssenter er. Ellers kan det bli vanskelig for barnet å følge med på leken. Variert lek krever variert språkbruk og ofte må barna forhandle i lek. De må bruke språket til å fastsette roller, innhold, og handling. Barna vil lære at språket er komplekst og at vi bruker språket ulikt i ulike situasjoner. Barna lærer også om hvordan de kan kommunisere ved kroppsspråk.

I lek er barnet engasjert og bruker hele seg med stor motivasjon. Slike vilkår er verdifullt for mestring, livsglede og læring og vi på kråkebolla gir leken stor plass.

5.1 Personalets rolle i lek

Barn får impulser og inspirasjon til leken gjennom opplevelser. Barnehagen skal inspirere til fantasi, skaperglede og livsutfoldelse. Personalet skal være tilgjengelige for barn ved å støtte, inspirere og oppmuntre barna i deres lek. Vi har et stort ansvar som stilas byggere. Vår oppgave er å skape trygge omgivelser så barna kan utfolde seg i lek. Noen ganger trenger de veiledning ut i lek, andre ganger trenger de veiledning i å opprettholde leken. Vi er tilstede på gulvet med barna samtidig som vi stadig reflekterer rundt bruk av rom og det fysiske miljøet. De voksne har et særlig ansvar for å sørge

for at barn får delta i lek og på den måten får viktige samspillerfaringer med andre barn. Voksne må bidra til at humor og glede blir viktige kjennetegn ved barnas tilstedeværelse i barnehagen. Vi skal veilede, støtte, oppmuntre, utforske, utvikle leken sammen med barna og ikke minst ha det gøy sammen! Forskning viser til at barn med kompetente «lekevoksne» gjerne vil ha voksne med å leke. Når voksne er med i lek- varer leken lenger og språket er mer avansert. Ved at vi er med på leken kan vi dra leken videre hvis den stagnerer, vi kan hjelpe til ved konfliktløsning, eller gi leken noe nytt: for eksempel er det få barn i dag som vet hva et postkontor er, slik kan vi utvikle leke- repertoaret til barna. Når vi er med i lek får vi voksne verdifull informasjon om lekemønsteret til barn; hvem tar ledelsen, hvordan spør barna om å bli med, hvordan er evnen til å samarbeide og løse konflikter og inkluderer barna hverandre. Observasjonene bruker vi til å veilede og støtte barnet. Observasjonene kan også gi oss en pekepinn på hva vi voksne burde ha fokus på i små lekegrupper i regi av en voksen. Slike smågrupper i regi av voksne kalles gjerne for formelle lærings situasjoner.

6.0 Forebygging av mobbing – arbeidet med sosial kompetanse

Dette er et tema som vi alltid jobber med uansett tema og fokusområdet. Sosiale koder kan være utfordrende selv for oss voksne, så dette er arbeid som krever kompetente, bevisste og tilstedeværende voksne. Vi trenger å vite noe om hvordan en god relasjon oppstår, hvordan veilede barna i konflikter, komme inn i lek, bli i lek, ta hensyn, tørre å ta plass. Alle barn er ulike og det gjelder å finne ut hva nettopp disse barna trenger. Noen trenger hjelp inn i lek, mens andre barn vil helst lede over andre barn og trenger å øve på å slippe andre til. Det kan være utallige situasjoner i løpet av en dag og vi vil ikke alltid kunne være tett på- kanskje fordi vi trengs i en annen lek. Men barn som har tilstedeværende voksne som veileder i utfordrende situasjoner, vil også bli bedre på å være selvstendig i konflikthåndtering. Og vi har troen på at selvstendighet og selvfølelse er viktige faktorer for å være en god venn og oppnå gode relasjoner. Vi vil være tett på slik at vi kan veilede i kontekst. Vi kan godt bruke samlingsstund på å snakke om regler og hvordan man burde være mot kompisen, men ingenting kan måle seg meg kontekstbasert veiledning.

Vi drøfter mye i personalgruppen og evaluerer praksis underveis slik at vi kan tilrettelegge for barna der de er i forhold til modning og utvikling. Det er viktig at vi går frem som gode forbilder og er bevisste vår egen rolle i form av hvordan vi snakker til barna og hvordan vi snakker med hverandre. Vi skal snakke med barna som likeverdige individer og alle skal behandles med respekt og verdighet. Alle barna på Kråkebolla skal føle at de har mennesker som bryr seg om deg og vil dem vel. For mange barn er det viktig med en venn og vår jobb er å tilrettelegge slik at vennskap kan oppstå.

Slik jobber vi med dette:

- Lekegrupper på tvers av alder og kjønn
- Arbeide i små grupper
- Ikke faste leiepartnere på tur
- Belyser ulikhet og mangfold
- Vi voksne skaper fellesreferanser til leken
- Støtter og veileder
- Hjelper barna til å videreutvikle empati, ved å snakke om følelser, vise følelser og sette ord på hva andres handlinger kan gjøre mot oss.
- Hjelp barna til å uttrykke egne følelser
- Hjelp barna til å sette ord på opplevelser
- Bøker som belyser ulike tema
- Åpen dialog
- Fokus på *den gode samtalen*.
- Dramatisering, rim og regler, og musikk
- Godt foreldresamarbeid

Med det sier vi oss klar til dette innholdsrike året!!

Hilsen Kråkebolla v/ Malu og Monika